

ÖĞRENCİ ADAYLARININ AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEYE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Prof. Dr. Ali Ekrem ÖZKUL
Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
aeozkul@anadolu.edu.tr

Doç. Dr. Cengiz Hakan AYDIN
Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
chaydin@anadolu.edu.tr

ÖZET

Bu bildirinin temel amacı, yüksek öğretime yeni başlayan öğrenciler ile başlamak üzere olan ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin istekli olma durumlarının ve bakış açılarının incelendiği bir anket çalışmasının sonuçlarını paylaşmaktır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin yarısının harmanlanmış öğrenmeyi, yüz yüze ve tamamen açık ve uzaktan öğrenmeye göre tercih ettikleri; üçte birden fazlasının açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin yeterince bilgi sahibi olmadıkları; İnternete dayalı uzaktan eğitim uygulamalarını açık öğretime göre daha fazla tercih ettikleri; teknolojiye erişim konusunda sorun yaşamayan öğrencilerin İnternete dayalı uygulamaları, diğerlerinin Açıköğretim uygulamalarını tercih ettikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Açık ve Uzaktan Öğrenme, Öğrenci Adaylarının Görüşleri

GİRİŞ

Açık ve uzaktan öğrenme kökeni 19. Yüzyılın sonlarına dayanan, özellikle 20. Yüzyılın son çeyreğinde daha yaygın uygulamalarına rastlanılan disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Bu alanı ve uygulamalarını ifade etmek amacıyla farklı kavramlar kullanılmaktadır: Açıköğretim, uzaktan eğitim, uzaktan öğretim, e-öğrenme, İnternet tabanlı öğretim, İnternette eğitim, Web destekli öğretim, yaygın eğitim, esnek öğrenme ve sanal eğitim bu farklı kavramlardan ülkemizde sık rastlanılanlarıdır. Bu kavramlar arasında küçük farklar olmakla birlikte evrensel literatürde genellikle birbirleri yerine kullanılmaktadır. Türkiye’de ise tamamen pratik nedenlerle **açık öğretim**, **uzaktan eğitim** ve **e-öğrenme** kavramları farklı uygulamaları ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu pratik nedenlerin başında ülkemizde 1980’lerden bugüne süregelen kitlesel Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemi ile yeni atılım gösteren daha küçük gruplara odaklanan ve bilgisayar ağlarına dayalı yürütülen açık ve uzaktan öğrenme uygulamaları arasındaki ayrımı ortaya koymaktadır. Bu tür bir ayrımın, özellikle bu raporun hazırlandığı sırada henüz olmayan mevzuatı hazırlamada kolaylık sağlayacağı düşünülebilir.

Açık ve uzaktan öğrenme farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. En sık kullanılan tanımlardan biri Keegan (1986) tarafından, öğrenen ve öğretenlerin genelde aynı mekanda olmadığı, kurumsal bir yapının altında yer alan, elektronik ortamların ve teknolojilerin iki yönlü iletişimin kurmak amacıyla kullanıldığı ve büyük ölçüde bireysel öğrenmenin gerçekleştiği öğrenme süreçleri olarak tanımlanmıştır. Öte yanda, UNESCO (2002) açık ve uzaktan öğrenmeyi eğitim ve yetiştirme imkanlarına erişimi açma (kolaylaştırma), öğrenenleri zaman ve mekan sınırlılıklarından kurtarma ve bireylere esnek öğrenme imkanları sunma üzerine odaklanan yaklaşımlar şeklinde tanımlamıştır. Son yıllarda en sık kabul gören tanımı

ise öğrenenlerin birbirlerinden ayrı olduğu; öğrenenlerin, kaynakların ve öğretmenlerin etkileşimli uzaktan iletişim teknolojileriyle bağ kurdukları; kurum tabanlı, yapılandırılmış (formal) eğitim olarak tanımlanmaktadır (Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2006). Türkiye'deki uygulamalar dikkate alındığında Simonson ve diğerlerinin tanımı şu şekilde uyarlanabilir:

Açık ve uzaktan öğrenme, öğrenenlerin birbirlerinden ve öğrenme kaynaklarından zaman ve/veya mekan bağlamında uzaktan olduğu, birbirleriyle ve öğrenme kaynaklarıyla etkileşimlerinin uzaktan iletişim sistemlerine dayalı olarak gerçekleştirildiği öğrenme sürecidir.

Açık ve uzaktan öğrenme, tüm dünyada ilgi çekmekte ve yaygınlaşmaktadır. Gelişmiş ülkelerde özellikle öğrenenlere kolaylık ya da esneklik sağlamak, eğitim hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak için sunulmaktadır. Öte yanda, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerdeki eğitim talebi, geleneksel eğitim yaklaşım ve kurumlarıyla karşılanamadığı için büyük ölçüde kitlesel, açık ve uzaktan öğrenme ile karşılanmaya çalışılır.

Türkiye de açık ve uzaktan öğrenme ile eğitim ihtiyacının karşılanmaya çalışıldığı ülkeler arasındadır. Her ne kadar yeni açılan üniversiteler talebi bir ölçüde karşılamaya yardımcı olsa da, yılda ortalama 300.000 - 400.000 öğrenci açık ve uzaktan öğrenme sistemine kayıt olmaya devam etmektedir. 2010-2011 öğretim yılında yüksek öğretim kurumlarına kayıtlı üç milyondan fazla öğrencinin %50'ye yakını açık ve uzaktan öğrenme yoluyla eğitim almaktadır. Türkiye'de 2009-2010 akademik yılında 35 üniversite açık ve uzaktan öğrenme imkanı sunmaktadır. Bu üniversitelerin üçte ikisi (23) devlet üniversitesidir. Anadolu Üniversitesi 43'ü önlisans, 12'si lisans, 1 lisans tamamlama ve 4 yüksek lisans olmak üzere 60 programla en fazla açık ve uzaktan öğrenme imkanı sağlayan üniversitedir. Anadolu Üniversitesi'ni Sakarya Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ahmet Yesevi Üniversitesi takip etmektedir (Özkuş, 2010).

Benzer biçimde, 2009-2010 akademik yılı içinde yüksek öğretim kurumlarına kayıtlı üç milyondan fazla öğrencinin hemen hemen yarısının (1.558.955 öğrenci, %47) açık ve uzaktan öğrenmeye devam ettiği görülmektedir. Bu öğrencilerin 1.318.335'i Anadolu Üniversitesi programları kayıtlıdır (ÖSYM, 2010). Üniversite sayısındaki artışa rağmen açık ve uzaktan öğrenmeye ilginin azalmamış olması dikkat çekicidir.

Açık ve uzaktan öğrenme talebi ve arzı özellikle iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak hızlı bir artış göstermesine karşın, açık ve uzaktan öğrenmenin etkililiğine yönelik farklı algılar da mevcuttur. Bu algılar açık ve uzaktan öğrenmenin kabul edilmesine ve yaygınlaşmasına yönelik tutumları da etkilemektedir. Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik öğrenci görüşlerini ortaya koyma amacıyla gerçekleştirilen çalışmalarda, diğer ülkelerdekine benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bazı çalışmalarda öğrencilerin olumlu bazılarında ise olumsuz görüşlere sahip oldukları belirtilmiştir. Örneğin, Ural (2007) doktora öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin doğrudan açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik olumlu izlenimleri olmadığını belirlemiştir. Benzer biçimde, Can (2004) 620 Açıköğretim öğrencisiyle ve Demirli (2002) 30 öğrenciyle gerçekleştirdikleri çalışmalarda, öğrencilerin çoğunun yüz yüze öğretim programlarını tercih ettiklerini saptamışlardır. Şimşek, Alper ve Çakır-Balta (2006) öğretmen adaylarının katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada da benzer sonuca ulaşmışlardır. Öte yanda, Ateş ve Eralp (2008) öğretmen adayları üzerine yaptıkları çalışmada katılımcıların açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin kararsız bir tutum sergilediklerini bulmuşlardır. Bu durumu da öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamalarıyla ilişkilendirmişlerdir. Ağır, Gür ve Okçu (2008) ise özel ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutum düzeylerinin olumlu yönde olduğunu ortaya koymuşlardır.

Literatürde yer alan çalışmaların büyük bölümünün yüz yüze programlara devam eden öğrencilerle, öğretmen ya da öğretim elemanlarıyla gerçekleştirilmiştir. Açık ve uzaktan programlara ya da derslere katılabilecek öğrenci adayları üzerinde yeterli çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile bu açığın bir ölçüde giderilerek, açık ve uzaktan öğrenme ile yürütülen derslere ya da programlara kayıt yaptırabilecek öğrenci adaylarının bu alana ilişkin bakış açılarını öğrenmeyi hedeflemektedir.

AMAÇ VE ARAŞTIRMA SORULARI

Bu çalışmanın temel hedefi yüksek öğretime yeni başlayan öğrenciler ile başlamak üzere olan ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin istekli olma durumlarını ve bakış açılarını incelemektedir. Bu hedef doğrultusunda şu araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Kayıt olunan/olunacak programdaki derslerin tamamını ya da bir bölümünü açık ve uzaktan almak istiyorlar mı?
2. Tamamen açık ve uzaktan öğrenme biçiminde yürütülen bir programa kayıt olmak isterler mi?
3. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi bünyesinde geleneksel programları mı, bilgisayar ağlarına dayalı İnternet tabanlı uzaktan öğretim programlarını mı tercih ediyorlar?
4. Öğrencilerin demografik özellikleri ve İnternete erişim durumları, yukarıdaki sorulara ilişkin görüşlerini etkilemekte midir?

YÖNTEM

Bu araştırmada betimsel bir anket çalışmasını içermektedir. Elde edilen veriler nicel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcılar bölümünde de belirtildiği gibi, bu çalışmada 'kolayda örneklem' tercih edilerek Eskişehir Anadolu Üniversitesi'ndeki hazırlık sınıfı öğrencileri ile yine Eskişehir'deki üç orta öğretim kurumunun son sınıf öğrencilerinden veri toplanmıştır. Bu çerçevede çalışma sonuçları genellenemez. Ancak daha sonra Türkiye genelinde gerçekleştirilecek olan çalışmada kullanılmak üzere ve erişilen örneklem bağlamında önemli ipuçları sağlamıştır.

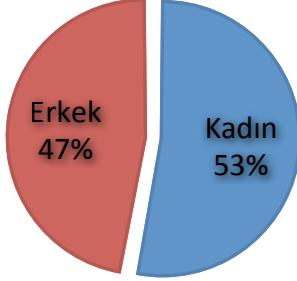
Katılımcılar

Bu çalışmanın evrenini Türkiye'deki tüm ortaöğretim kurumlarının son sınıfına devam eden ve herhangi bir üniversitede herhangi bir programa kayıt yaptırıp öğrenci olma hakkı kazanmış gençler oluşturmaktadır. MEB 2010 yılı verilerine göre evren 3 milyon bireyi içermektedir. Creswell (2008) bu tür anket çalışmalarında genellikle 360 ve üzeri sayıda bireyden toplanan verilerin (.05 güvenirlilik düzeyinde) evrenin genelini temsil edebileceğini belirtmektedir. Pilot niteliğinde olması nedeniyle bu çalışmada 'kolayda örneklem' yöntemi tercih edilmiştir. Bu bağlamda, çalışmada Anadolu Üniversitesi'nin örgün bölümlerine yeni başlayan ve İngilizce hazırlık dersleri alan öğrenciler ile Eskişehir'deki üç ortaöğretim kurumunda son sınıfta okuyan öğrencilerden veri toplanmıştır. Böylece, araştırmanın örneklemini 522 katılımcıdan oluşmuştur.

Katılımcıların 389'u (%74,5) lise öğrencisi 133'ü (%25,5) de üniversite öğrencisidir. Cinsiyet değişkenine göre dağılım ise 274 (%52,9) kadın ve 244 (%47,1) olarak gerçekleşmiştir (Şekil 3). Katılımcıların medeni durumu ve çalışma durumu da sorgulanan

değişkenler arasında yer almıştır ancak, katılımcıların yaşlarının sınırlı olması dolayısıyla analiz etmek için yeterli dağılımın olmadığı (%98,8 bekâr ve %98,2 çalışmıyor) gözlenmiştir.

Şekil 1: Ankete katılan öğrencilerin cinsiyetleri

Yaş gruplarına göre katılımcıların dağılımı Tablo 5’de sunulmuştur. Tabloda da görüleceği gibi katılımcıların yaklaşık %98’i 21 yaş ve altındadır. Katılımcıların 388’i (%77,9) evlerinde ya da işyerlerinde İnternete rahatlıkla bağlanabildiğini belirtirken 110’u (%22,1) bu olanaklarının olmadığını belirtmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş	Sıklık	Yüzde	Birikimli Yüzde
14	7	1,4	1,4
15	98	19,1	20,5
16	87	17,0	37,5
17	101	19,7	57,2
18	80	15,6	72,9
19	75	14,6	87,5
20	38	7,4	94,9
21	15	2,9	97,9
22	5	1,0	98,8
23	3	,6	99,4
25	1	,2	99,6
27	1	,2	99,8
45	1	,2	100,0
Toplam	512	100,0	

Not: Katılımcılardan 10 tanesi yaşını belirtmemiştir.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması amacıyla bir anket geliştirilmiştir. Anketin ilk bölümünde yukarıda sıralanan araştırma soruları kapalı uçlu hale getirilerek katılımcılara sorulmuştur. Anketin ikinci bölümünde ise öğrencilerin yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, medeni durumları gibi demografik özelliklerine ilişkin sorulara yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca öğrencilerin bilgisayar ve İnternet kullanma düzeylerine ilişkin sorulara da yer verilmiştir. Anket toplam XX sayıda sorudan oluşmuştur. Ankete son hali verilmeden önce Anadolu Üniversitesi’nde araştırma dersleri veren 2 akademisyene ve örneklem grubunda yer alan öğrencilerle benzer

özellikler gösteren 3 öğrenciye incelemeleri amacıyla verilmiştir. Elde edilen geribildirimler doğrultusunda ifadelerde bir kaç küçük düzeltme yapılarak anket örneklem gurubuna dağıtılabilecek hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması Ve Analizi

Çalışma Mayıs 2011 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Çoğaltılan anketler Mayıs 2011 başında kurum yöneticileri aracılığıyla öğrencilere ulaştırılmış ve hemen doldurmaları rica edilmiştir. Doldurmak istemeyen öğrencilere dağıtılmamıştır. Öğrencilerden toplanan anketler yine kurum yöneticilerinden Mayıs 2011 sonunda alınmıştır. Her iki öğrenci grubu (üniversite ve lise) için beşyüzer (toplam 1000) anket dağıtılmıştır. Anketi toplam 522 öğrenci (%51 geri dönüş oranı) doldurarak teslim etmiştir. Böylece hedeflenen 360 sayısının üstünde örneklemden veri toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS yardımıyla çeşitli betimsel istatistiksel sonuçlar elde edilecek biçimde analiz edilmiştir. Bu istatistiksel işlemler sonuçlar bölümünde ilgili yerlerde açıklanmıştır.

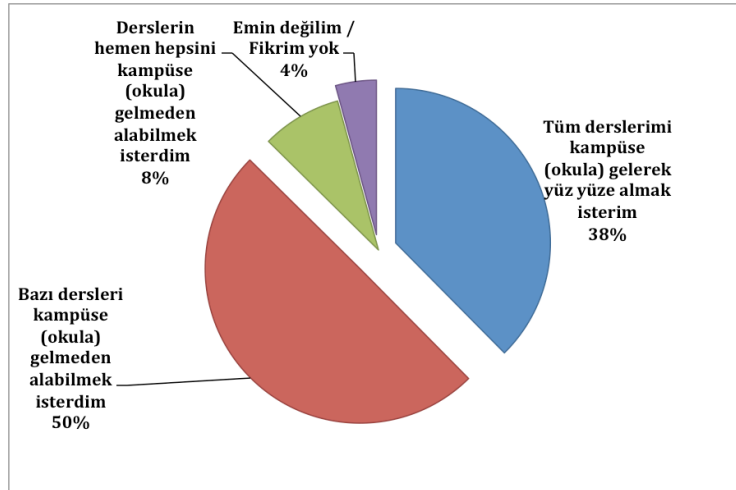
BULGULAR

Çalışmada elde edilen bulgular araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıda sunulmuştur:

Derslerin tamamını ya da bir bölümünü açık ve uzaktan almak

Çalışma kapsamında katılımcılardan ilk olarak “*Derslerinizin yürütülmesine ilişkin aşağıda sıralanan seçeneklerden hangisini seçerdiniz?*” sorusunu cevaplamaları istenmiştir. Bu maddeye verilen cevapların dağılımı incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %50’sinin derslerini kampüse ya da okula gelmeden alabilmek istedikleri görülmektedir. Buna karşılık, tüm derslerini kampüse ya da okula gelerek yüz yüze almak isteyenlerin oranı %38 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların bu maddeye verdikleri cevapların dağılımı Şekil 4’de sunulmuştur.

Şekil 2: Birinci maddeye verilen cevapların dağılımı

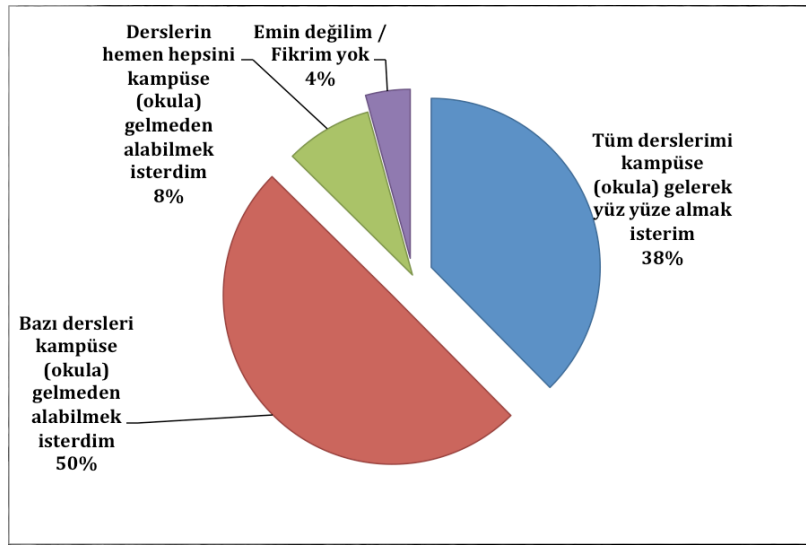

Tamamen açık ve uzaktan öğrenmeyi içeren programa kayıt olmak

Mevcut bir yüz yüze programdaki bazı derslerin açık ve uzaktan alınmasını istemenin yanı sıra katılımcılardan tamamen bu yöntemle yürütülen bir programa kayıt olarak eğitim almak istemedikleri de sorulmuştur. Başka bir deyişle katılımcı öğrenci adaylarından

“Uzaktan Öğretim yoluyla eğitim veren bir yüksek öğretim programında yüksek öğrenim yapmak konusunda tutumunuz aşağıdakilerden hangisine uyar?” sorusunu cevaplamaları istenmiştir. Bu maddeye verilen cevapların dağılımı incelendiğinde en büyük grubu %39’la “Üniversiteye girişteki puanım istediğim yüz yüze eğitim programına girmek için yeterli olmazsa uzaktan öğretimi düşünebilirim.” diyen katılımcıların oluşturduğu görülmüştür. Benzer şekilde, katılımcıların yaklaşık %21’i de uzaktan öğretim yapan bir yüksek öğretim programına kesinlikle kayıt olmak istemediklerini belirtmiştir. Birinci maddeye verilen cevaplara paralel olarak uzaktan eğitim yoluyla yüksek öğretim yapmayı öncelikle tercih edenlerin oranı %8 olmuştur. Katılımcıların ikinci maddeye verdikleri cevapların dağılımı Şekil 5’de sunulmuştur.

Şekil 3: İkinci maddeye verilen cevapların dağılımı

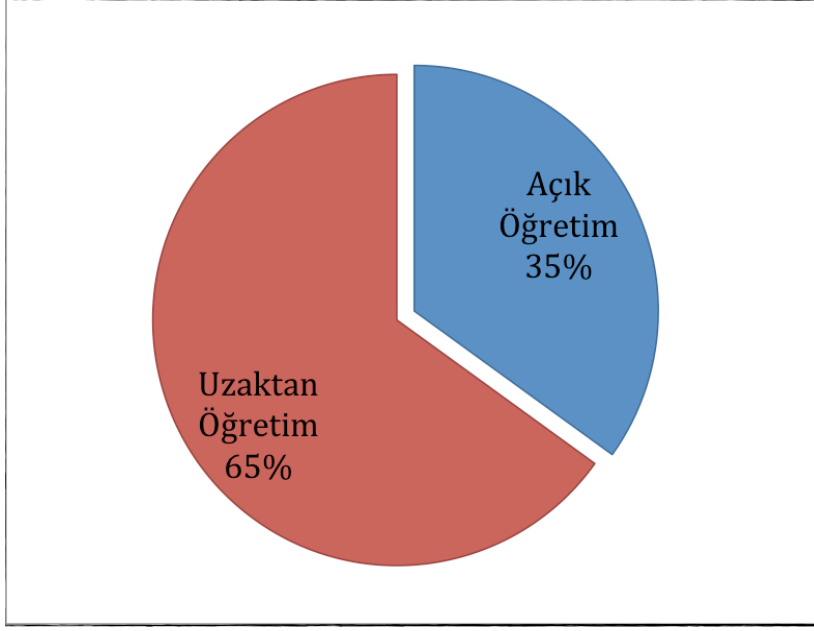

Açıköğretim mi? Uzaktan eğitim mi?

Daha önce belirtildiği gibi Türkiye’de tamamen pratik nedenlerle **açık öğretim**, **uzaktan eğitim** ve **e-öğrenme** kavramları farklı uygulamaları ifade etmek için kullanıldığı; bu pratik nedenlerin başında da ülkemizde kitlesel Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemi ile yeni atılım gösteren, daha küçük gruplara odaklanan ve bilgisayar ağlarına dayalı yürütülen açık ve uzaktan öğrenme uygulamaları arasındaki ayrımı ortaya koymak olduğu belirtilmişti. Bu bağlamda, **açık öğretim**, geniş kitlelere internet destekli, nispeten düşük maliyetli yaygın eğitim imkanı sunan uygulamalar için kullanılmakta olduğu; **uzaktan eğitim** kavramı ise yüz yüze eğitim programlarında yer alan programların internete dayalı uzaktan eğitim yoluyla sunulması ve öğrencilerin bazen, sınav ya da uygulama dersleri gibi farklı nedenlerle kampüslere gelmelerini gerektiren uygulamaları; **e-öğrenme** kavramı, kurum ve kuruluşlardaki hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin İnternet benzeri bilgisayar ağları ya da farklı elektronik ortamların (vidyo, IPTV, bilgisayar vb.) yardımıyla gerçekleştirilmesini ifade etmektedir.

Çalışmada katılımcı öğretmen adaylarına açıköğretim ya da uzaktan eğitim uygulamalarından hangisini tercih etmek isteyecekleri de sorulmuştur. Bir başka deyişle, katılımcılardan “Ülkemizde Uzaktan Öğretim yoluyla eğitim veren yüksek öğretim kurumları iki kategoride toplanmaktadır. Yüksek öğreniminizi uzaktan eğitim yoluyla almak durumunda olsanız tercihiniz aşağıda genel özellikleri verilen kurumlardan hangisini tercih edersiniz?” sorusunu cevaplamaları istenmiştir. Bu maddeye verilen cevapların dağılımı incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %65’inin uzaktan öğretimi ve %35’inin de açık öğretimi tercih ettiği görülmüştür. Katılımcıların bu maddeye verdikleri cevapların dağılımı Şekil 6’da sunulmuştur.

Şekil 4: Üçüncü maddeye verilen cevapların dağılımı

Demografik özellikler, internete erişim ve öğrenci tercihleri

Çalışmanın dördüncü araştırma sorusu, *Öğrencilerin demografik özellikleri ve İnternete erişim durumları, yukarıdaki sorulara ilişkin görüşlerini etkilemekte midir?* Bu soru ile öğrencilerin, araştırmanın daha önceki sorularına ilişkin verdikleri cevaplar ile sahip oldukları demografik ve İnternete erişim durumları gibi farklı özellikleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Katılımcı öğrenci adaylarının daha önceki sorulara yönelik verdikleri cevaplar üzerinde sahip oldukları özelliklere ilişkin değişkenlerin etkisinin olup olmadığını incelemek için Ki Kare analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre yaş, cinsiyet, medeni durum, iş durumu, anne ve babanın eğitim durumu ve İnternete erişim gibi değişkenlerden sadece cinsiyet ve İnternete erişim değişkenlerinin bu maddelere verilen cevaplar üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyet ile birinci maddeye verilen cevaplar arasındaki ilişkiye yönelik analiz sonuçları istatistiksel olarak anlamlılık göstermiştir, $\text{Pearson } \chi^2(3, N= 514) = 8,55, p < 0,05$. Kadınların erkeklere göre (%38,7) daha yüksek oranda (%61,3) derslerini kampüse ya da okula gelerek yüz yüze almak istedikleri gözlenmiştir. Bu sonuca paralel olarak, derslerin hemen hepsini kampüse ya da okula gelmeden almayı tercih eden erkeklerin (%52,4) oranının kadınlardan (%47,6) daha fazla olduğu görülmüştür. Cinsiyet ile diğer iki maddeye verilen cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır.

İnternete erişim olanağıyla üçüncü maddeye verilen yanıtlar arasındaki ilişkiye yönelik analiz sonuçları istatistiksel olarak anlamlılık göstermiştir, $\text{Pearson } \chi^2(1, N= 498) = 5,73, p < 0,05$. İnternete erişimi olmayanların oranı genel örneklem içinde %22,1 olmasına rağmen, Açık Öğretimi tercih edenler arasındaki oranı %28,2'dir. İnternete erişimi olan katılımcıların genel örneklem içindeki oranları %77,9 iken Uzaktan Öğretimi tercih oranlarının ise %81,2 olduğu gözlenmiştir. Bu sonuca göre İnternete erişim olmamasının Açık Öğretimi daha fazla tercih etmeye yönelttiği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yüksek öğretime yeni başlayan öğrenciler ile başlamak üzere olan ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışma, öncelikle öğrencilerin yarısının harmanlanmış öğrenmeyi, yüz yüze ve tamamen açık ve uzaktan öğrenmeye göre tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Özellikle tamamen açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih edenlerin oranının düşük olması, mevcut yüksek öğretim öğrencilerinin %50'sinin açık ve uzaktan öğrenmeye kayıtlı oldukları düşünüldüğünde dikkat çekicidir. Öte yanda, öğrencilerin bazı dersleri açık ve uzaktan öğrenme ile almak istemeleri ise ümit verici olarak değerlendirilebilir. Özellikle bu öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin deneyimsiz olmaları, deneyim kazandıkça daha fazla oranda açık ve uzaktan öğrenmeyi isteyebilecekleri anlamına gelebilir. Bu da alanın gelişimi açısından son derece önemlidir.

Çalışmanın ikinci amacı olan öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenme ile yürütülen programlara kayıt olma istekliliklerine ilişkin olarak öğrencilerin %30'dan fazlasının açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin yeterince bilgi sahibi olmamaları dikkat çekicidir. Gençlerin bilgi sahibi olmadan tercih yapmaları beklenemez. Bu durum açık ve uzaktan öğrenme imkanı sunan kurumların kendi program ve stratejilerini yeni öğrenci kitlelerine daha iyi tanıtmaları gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gerekli tanıtımlar ve iyi uygulamalar sonunda daha sayıda ve nitelikli öğrencinin açık ve uzaktan öğrenme ile eğitim almak istemeleri sağlanabilir. Bu araştırma sorusuna ilişkin diğer bir dikkat çekici nokta öğrencilerin yalnız %20'sinin açık ve uzaktan öğrenme imkanı sunan programlara kayıt olmaya ilişkin olumsuz tavır ortaya koymalarıdır. Genelde tüm öğrencilerin yüz yüze eğitimi tercih edeceği şeklindeki bir beklenti hakimdir. Ancak bu araştırma ile aslında durumun tam olarak öyle olmadığı ortaya konmuştur. Öte yanda, öğrencilerin yaklaşık %40'ının yüz yüze programlara girmediklerinde açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih edecek olmaları da önemlidir. Bu sonuç verilerin genelde iş imkanı olmayan gençlerden toplanmış olmasıyla ilişkilendirilebilir. İş sahibi yaş olarak daha büyük olanlar da farklı sonuçlar elde edilebilir.

Araştırmada öğrencilerin, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi bünyesindeki geleneksel programları ya da bilgisayar ağlarına dayalı İnternet tabanlı uzaktan öğretim programlarını tercih etme durumları da incelenmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin İnternete dayalı uzaktan eğitim uygulamalarını daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır. Hedef kitlenin, teknolojiyi daha fazla kullanabiliyor olmaları, tek yönlü iletişimi içeren okuma ve izleme türü etkinlikler yerine kısa mesajlar gönderme, durağan/hareketli görüntü ya da ses ekleme türü etkinlikleri tercih ediyor (dijital yerli) olmaları bu tercihte etken olmuş olabilir.

Son olarak araştırmada öğrencilerin farklı özelliklerinin (demografik özellikler ve İnternete erişim durumları) araştırmada sorgulanan diğer konulara ilişkin tercihleriyle ne ölçüde ilgili olduğu incelenmiştir. Teknolojiye yatkınlığın açık ve uzaktan öğrenmeye hazır bulunuşlukla ilişkili olduğu literatürdeki birçok çalışmada ortaya konmuştur (örneğin Koroghlanian ve Brinkerhoff, 2008). Bu çalışmada da ilgili literatürü destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Bir başka deyişle

İnternete erişim değişkenlerinin araştırmada sorgulanan öğrenci tercihleri üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir. Teknolojiye erişim konusunda sorun yaşamayan öğrencilerin İnternete dayalı uygulamaları, diğerlerinin Açıköğretim uygulamalarını tercih ettikleri saptanmıştır. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte Açıköğretim programları türü geleneksel açık ve uzaktan öğrenmeden İnternete dayalı uygulamalara geçişin hızlanacağı ileri sürülebilir. Öte yanda incelenen yaş, cinsiyet, medeni durum, iş durumu, anne ve babanın eğitim durumu gibi değişkenlerden sadece cinsiyet değişkeninin öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin tercihlerinde etkili olduğu da gözlemlenmemiştir. Bulgular kısmında belirtildiği gibi yüz yüze öğrenmeyi tercih eden öğrenciler arasında kadınların erkeklere göre çok daha fazla sayıda oldukları, tamamen açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih edenler arasında ise tam tersi bir durumun söz konusu olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda erkeklerin kadınlara

göre açık ve uzaktan öğrenmeyi daha fazla tercih ettikleri ileri sürülebilir. Bu durum, Açıköğretim programlarına kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %56'sının erkeklerden oluşmasının nedenini de açıklamaktadır.

Yukarıdaki bulgular ve sonuçlar ışığında, kendi kuramları, kavramları, ilkeleri olan olgun bir bilimsel çalışma alanı olarak açık ve uzaktan öğrenme, öğrenenlerin birbirlerinden ve öğrenme kaynaklarından zaman ve/veya mekan bağlamında uzaktan olduğu, birbirleriyle ve öğrenme kaynaklarıyla etkileşimlerinin uzaktan iletişim sistemlerine dayalı olarak gerçekleştirildiği öğrenme süreci olarak tanımlanabilir. Öğrenci adayları açık ve uzaktan öğrenme yoluyla derslerini almada çekingenlik göstermemekle birlikte daha harmanlanmış bir ders programını tercih etmektedirler. Ayrıca yeni gelecek olan öğrenciler geleneksel açık ve uzaktan öğrenme biçimi yerine İnternete dayalı açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih etmektedirler. Özellikle İnternete erişim imkanları arttıkça açık ve uzaktan öğrenmeye olan ilgi de artacaktır.

Bu bağlamda açık ve uzaktan öğrenme imkanı sunanların;

- Açık ve uzaktan öğrenmeyi bir işletme gibi görmeyip bir bilimsel çalışma alanı olarak ele almaları gerekir.
- Açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin daha önceki kurumların yaptıklarını tekrar etmek yerine alandaki gelişmeler doğrultusunda daha yenilikçi öğrenme hizmetleri sunmalıdırlar.
- Açık ve uzaktan öğrenmenin başta yeni öğrenci kitleleri, eğitimciler ve yöneticiler olmak üzere tüm kamuya doğru biçimde tanıtılması gerekir. Bu bağlamda yalnız programlar açıp ÖSYM Kılavuzlarında yer vererek öğrenci beklemek yerine gerekirse farklı pazarlama stratejilerini kullanarak öğrencileri aramalıdırlar. Ancak en önemli pazarlama stratejisinin iyi örnekler göstermek olduğu unutulmamalıdır.
- Özellikle kadınların da açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin ilgisini artıracak sosyal ortamların öğretim programları yanında sunulması yararlı olacaktır.

Bu çalışma pilot uygulama olması nedeniyle örneklem, veri toplama aracı ve süreci bağlamında çeşitli sınırlılıklara sahiptir. Bu bağlamda;

- Araştırmanın tüm Türkiye'den seçilecek uygun bir örnekleme yapılmasında yarar vardır.
- Bu ve benzeri araştırmaların sürekli yapılarak eğilimlerin belirlenmesi uygulamalara yön verme açısından önemlidir.
- Veri toplamada kullanılan anket geliştirilerek daha fazla değişkeni içerecek yapıya dönüştürülebilir.
- Araştırmada nitel veri toplama teknikleri de işe koşularak öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin görüşleri ayrıntılı incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Ağır, F., Gr, H. ve Okcu, A. (2008) zel okullarda ve devlet okullarında çalışan ilköğretim ğretmenlerinin uzaktan eğitime karşı tutumlarının belirlenmesi. *The 8th International Educational Technology Conference, IETC 2008 Proceedings* (370-375), May 6th - 9th 2008, at Anadolu University in Eskişehir.
- Ateş, A. ve Altun, E. (2008). Bilgisayar ğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 125-145
- Can, E. (2004). Uzaktan eğitim ğrencilerinin eğitimleri değerlendirmeleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğirim Fakültesi, Malatya.
- Creswell, J. W. (2008). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks: Sage
- Demirli, C. (2002). Web Tabanlı ğretim Uygulamalarına İlişkin ğrenci Görüşleri (F.. rneği), *Uluslararası Katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu'nda sunulan bildiri*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Mayıs , 2002.
- Erdoğan, Y., Erkoç, M. F., Gktimur, M. (2006). Farklı ğretim Kurumlarındaki ğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları, *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri*, Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 13–15 Eylül, Muğla.
- Keegan, D. 1986. *The foundations of distance education*. London: Croom Helm.
- zku, A.E. (2007). Türkiye'de Açık ve Uzaktan Eğitim. elik, T. ve Tekeli, İ. (Editörler). *Türkiye'de niversite Anlayışının Gelişimi II (1961-2007)*. Ankara: Yalın.
- zku, A.E. (2010). Türkiye'de uzaktan eğitimin durumu. *INET-TR 2010 Konferansı kapsamındaki Uzaktan Eğitim alıştayında sunulan bildiri*. İstanbul, 2-4 Aralık 2010.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M. ve Zvacek, S. (2006). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- şahin, İ. ve Shelley, M. (2008). Considering Students' Perceptions: The Distance Education Student Satisfaction Model. *Educational Technology ve Society*, 11(3), 216–223.
- şimşek, N., Alper, A. ve akır-Balta, . (2007). Perceptions of preservice teachers about web based learning. *International Journal of Human and Social Sciences*, 1(4), 235-238.
- UNESCO (2002). *Open and distance learning, trends, policy and strategy considerations . division of higher education*. Paris : UNESCO.
- Ural, O. (2007). Attitudes of graduate students toward distance education, educational technologies and independent learning. *Turkish Online Journal of Distance Education* 8(4).